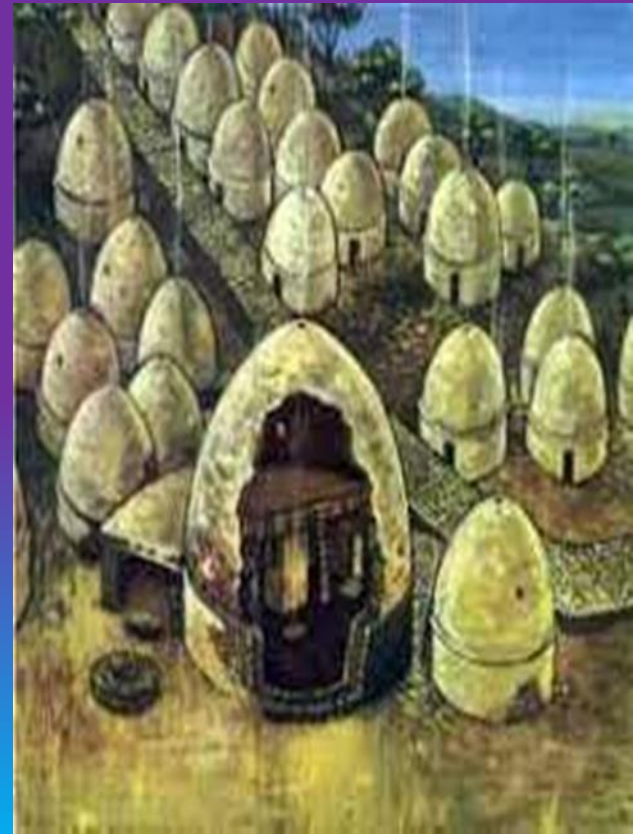

Νεολιθικός Οικισμός Χοιροκοιτίας

Πολυχρονία

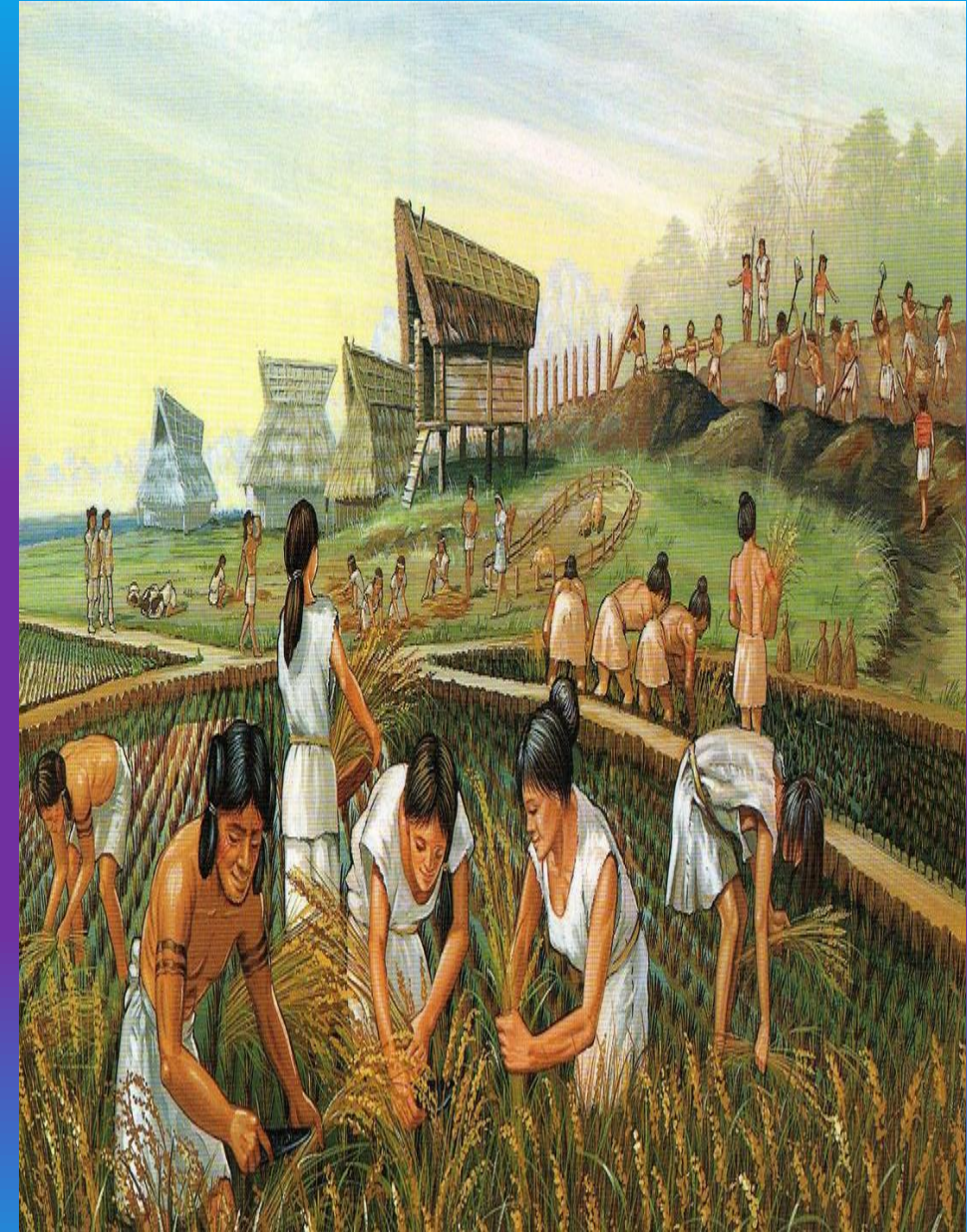

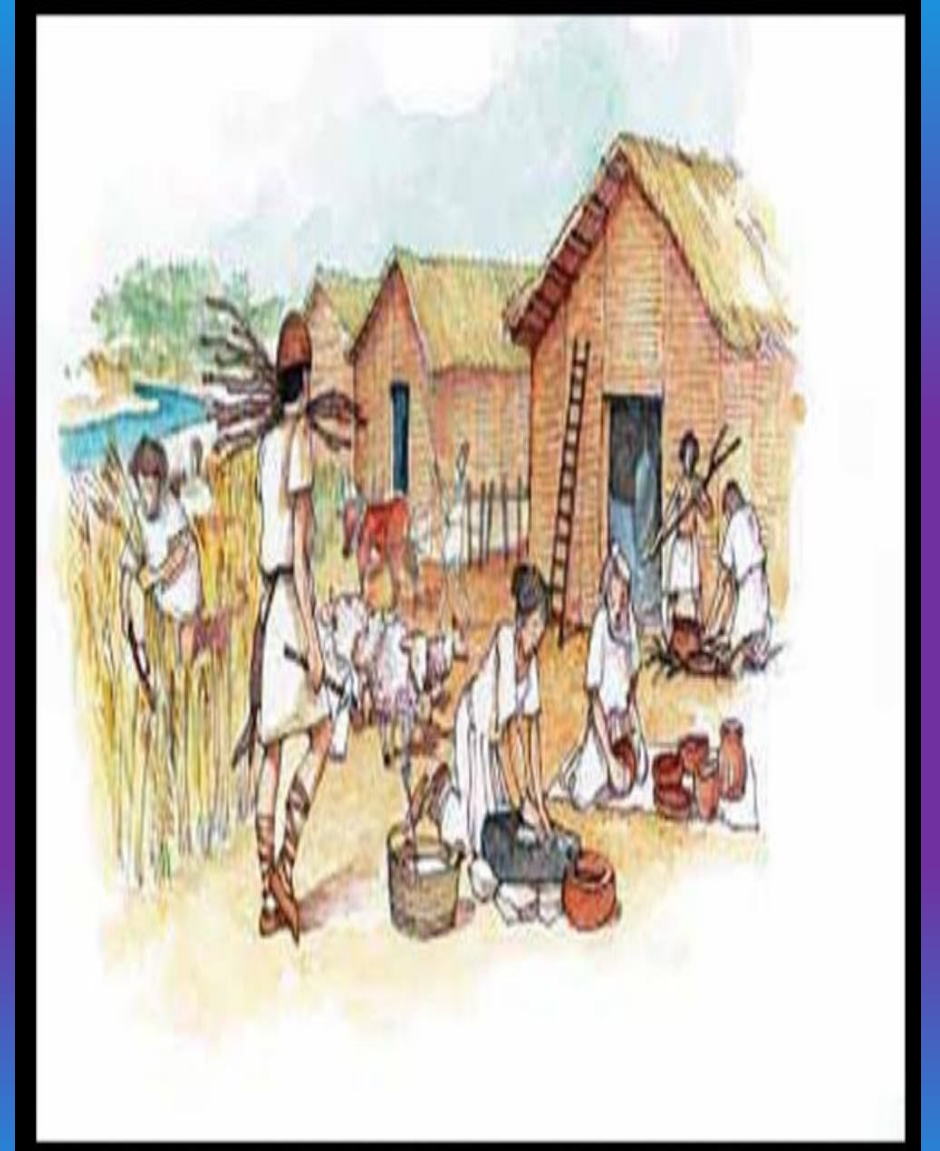
- Ως νεολιθική περίοδος ορίζεται εκείνη η περίοδος της ανθρώπινης πολιτισμικής ανάπτυξης που ακολουθεί την Παλαιολιθική και τη Μεσολιθική περίοδο και είναι τμήμα της Ολόκαινου Εποχής. Η Νεολιθική περίοδος ξεκίνησε περίπου το 10.000 π.Χ. στη Δ. Ασία και το 5.500 π.Χ. στην κεντρική Ευρώπη, ενώ οι πρωιμότεροι οικισμοί στην Ελλάδα χρονολογούνται λίγο πριν από το 6.500 π.Χ. Πρόκειται για μια περίοδο της ιστορίας κατά την οποία θεσμοθετείται σε μεγάλο εύρος η μόνιμη εγκατάσταση, η εξημέρωση των ζώων και των φυτών αλλά και η χρήση της κεραμικής μετά την Ακεραμική Νεολιθική. Κατά την περίοδο αυτή συνεχίζεται η χρήση των απολεπισμένων λίθινων εργαλείων, ενώ γενικεύεται η χρήση των τριπτών ή λειασμένων λίθινων εργαλείων, τα οποία εμφανίζονται κατά τη Μεσολιθική.

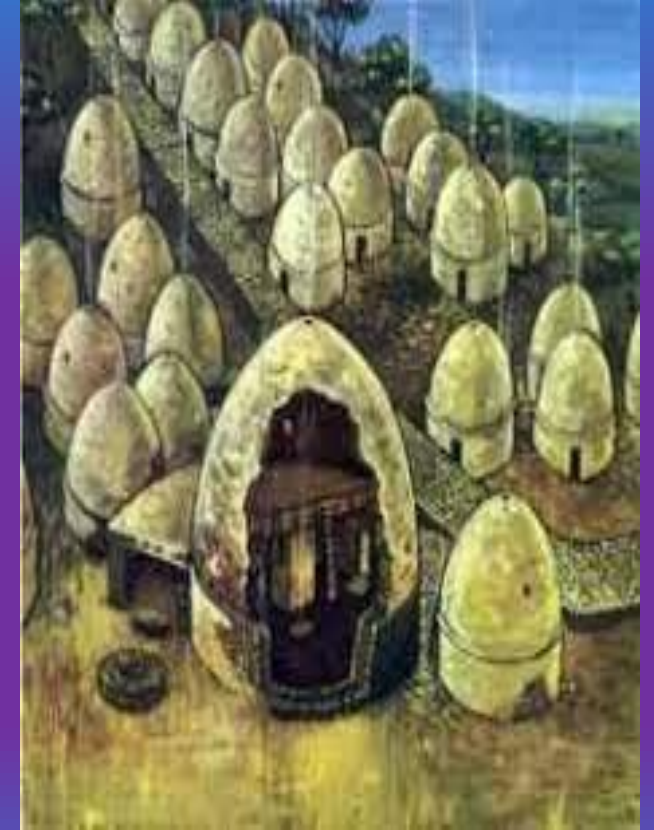
- Η περίοδος ονομάστηκε Νεολιθική κατά τη συνήθη πρακτική του χωρισμού της ιστορίας σε τρεις περιόδους (βλ. Σύστημα τριών εποχών). Αρχικά χωριζόταν μεθοδολογικά από την ύπαρξη τριπτών ή λειασμένων λίθινων εργαλείων (μυλόπετρες, πελέκεις), καθώς τα εργαλεία αυτά δεν υπήρχαν στις προηγούμενες περιόδους Παλαιολιθική και Μεσολιθική. Αργότερα η περίοδος ταυτίστηκε με την αρχή του τροφοπαραγωγικού "σταδίου", καθώς και με τη μόνιμη εγκατάσταση και τη χρήση της κεραμικής. Τα τελευταία χρόνια θεωρείται ότι η εξημέρωση των ζώων και των φυτών, η μόνιμη εγκατάσταση και η κεραμική είναι πρακτικές πιο περίπλοκες και οι άνθρωποι δεν τις υιοθετούν συλλήβδην αλλά ανάλογα με τοπικές κοινωνικές διεργασίες.

- Είναι για παράδειγμα γνωστό ότι στις Σιδηρές πύλες του Δούναβη και στην κεντρική Ευρώπη συνυπήρχαν χρονικά κοινότητες τροφосуλλεκτών-κυνηγών και καλλιεργητών. Ο όρος Νεολιθική χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια περισσότερο ως χρονολογικό στοιχείο, ως εργαλείο των αρχαιολόγων για την καλύτερη συνεννόηση.

- Η Χοιροκοιτία είναι ο καλύτερα διατηρημένος προϊστορικός οικισμός της Κύπρου, που χρονολογείται από την μεταγενέστερη φάση της ακεραμικής νεολιθικής περιόδου (γύρω στο 7000 π.Χ.). Το 1998 κηρύχθηκε Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την UNESCO.
- Το όνομα λέγεται ότι πιθανώς προήλθε από την λέξη χειρογητιά που υποδηλώνει άσκηση της χειρομαντείας. Κατά άλλη άποψη ίσως προήλθε από την πιθανή αρχική ονομασία Ιεροκοτίδα (Ιερός χώρος). Άλλοι υποστηρίζουν ότι η ονομασία προήλθε από τις λέξεις γύρος και οικία λόγω του ότι οι προϊστορικές καλύβες που ανακαλύφθηκαν εκεί ήσαν στρογγυλές. Ακόμη η παράδοση λειπει πως προήλθε από την φράση Χαίρε Κιτία που απηύθυνε η περιβόητη και μυστηριώδης βασίλισσα της Κύπρου σε κάποια φίλη της από το Κίτιον. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι ίσως η ονομασία προήλθε από το φυτό ανόνη η χερομολία. Με την απλούστερη ονομασία χερομολία το φυτό απαντάτο καλλιεργούμενο στη Κύπρο, αυτή η εκδοχή όμως θεωρείται πολύ απίθανη.

- Ο οικισμός είναι κτισμένος στην απότομη πλαγιά ενός λόφου που βρίσκεται στη δυτική όχθη του ποταμού Μαρωνίου, σε απόσταση 6 χλμ. από τη θάλασσα. Αποτελεί ένα από τα εντυπωσιακότερα δείγματα πρώιμης μόνιμης εγκατάστασης πληθυσμών στο νησί. Στα δυτικά, όπου ο οικισμός δεν είναι φυσικά οχυρωμένος, ανεγέρθηκε ένας πλατύς τοίχος περίφραξης. Τα σπίτια της Νεολιθικής Χοιροκοιτίας ήταν απλά κατασκευασμένα. Στα θεμέλια και στα κατώτερα μέρη χρησιμοποιήθηκαν λιθάκια (πέτρες) του ποταμού, ενώ στα ανώτερα ελαφρότερα υλικά, όπως πηλός και πλιθάρια. Τα κατώφλια ήταν υπερυψωμένα, τα θυρώματα μικρά για προστασία από τις πλημμύρες.

- Οι νεκροί ενταφιάζονταν σε λάκκους σκαμμένους στο εσωτερικό των κατοικιών. Ο λάκκος του νεκρού γέμιζε με χώμα και καλυπτόταν με επίστρωση πηλού, αποκαθιστώντας μ' αυτόν τον τρόπο το δάπεδο της οικίας. Οι τάφοι ήταν ατομικοί και οι νεκροί ενταφιάζονταν με το σώμα πλαγιασμένο, συνήθως στη δεξιά πλευρά. Η στάση του σώματος είναι συνεσταλμένη και όπως παρατηρούν οι μελετητές ο βαθμός της συστολής εξαρτιόταν από την ηλικία του νεκρού.
- Στους τάφους τοποθετούνταν κτερίσματα ανάλογα με το φύλο του νεκρού. Συχνά τους τάφους τόσο γυναικών όσο και ανδρών, συνόδευαν σπασμένα πέτρινα αγγεία. Άλλο ταφικό έθιμο ήταν η τοποθέτηση πέτρας, ακατέργαστης ή λαξευμένης, πάνω στο σώμα του νεκρού. Μ' αυτόν τον τρόπο πίστευαν πως εμπόδιζαν την επιστροφή του νεκρού στον κόσμο των ζωντανών.

- Στους νεολιθικούς οικισμούς, όπως π.χ. στη Χοιροκοιτία, οι νεκροί θάβονταν κάτω από το δάπεδο των οικιών σε συνεσταλμένη στάση (με τα πόδια λυγισμένα στο στήθος), σε λακκοειδείς τάφους μαζί με λίθινα κτερίσματα (Αντικείμενα που τοποθετούνται μέσα στον τάφο μαζί με το νεκρό), όπως αγγεία, εργαλεία, όπλα και κοσμήματα. Σε μερικούς όμως οικισμούς, όπως την Καλαβασό Α', τη Σωτήρα, τη Φιλιά και τον Αγ. Επίκτητο, οι νεκροί θάβονταν σε νεκροταφεία και μάλιστα χωρίς κτερίσματα. Συνήθως έβαζαν μια πέτρα πάνω στο σώμα του νεκρού και, πρόσφεραν σ'αυτόν λίθινα κυρίως αγγεία. Παρόλο που η κατασκευή των αγγείων αυτών απαιτούσε πολύ μόχθο, εντούτοις τα πρόσφεραν στους νεκρούς, γιατί πίστευαν ότι, διαφορετικά, ο νεκρός θα επέστρεφε και θα τα διεκδικούσε. Τα έθιμα αυτά μαρτυρούν νεκροφοβία και πίστη στη συνέχιση της ζωής και μετά το θάνατο.

- Στη Χοιροκοιτία και στον Απ. Ανδρέα - Κάστρος προσφέρονταν ως κτερίσματα λίθινα αγγεία, συχνότερα σε γυναίκες, παρά σε άντρες. Το έθιμο αυτό συνεχίστηκε στη Χοιροκοιτία και στην κεραμική περίοδο, με τη διαφορά πως τα λίθινα αγγεία βρέθηκαν σκόπιμα σπασμένα κατά την ταφή, γεγονός που υποδηλώνει κάποια ιεροτελεστία και λατρεία των νεκρών. Ίσως μάλιστα να υποδηλώνει ότι η γυναίκα κατείχε σημαντική θέση στη νεολιθική κοινωνία.
- Τα ταφικά έθιμα της νεολιθικής Κύπρου παρουσιάζουν ομοιότητες με εκείνα της Ελλάδας και της Ανατολίας της ίδιας εποχής.
- Όπως συμπεραίνουμε από τους σκελετούς τάφων της Χοιροκοιτίας, οι κάτοικοι ήταν κοντοί (1,60μ. περίπου οι άντρες και 1,50μ. οι γυναίκες) και πέθαιναν σε ηλικία 25-40 χρόνων.
- Στο τέλος της Χαλκολιθικής εποχής διαπιστώνονται στην Καλαβασό - Μοσφίλια νέες κοινωνικές συνήθειες από τον τρόπο ταφής των νεκρών. Εκτός δηλαδή από τους πολλαπλούς τάφους εμφανίζονται και θαλαμοειδείς λαξευτοί που χρησιμοποιούνταν ως τη Ρωμαϊκή περίοδο.

- Ο νεολιθικός οικισμός της Τέντας βρίσκεται σε μια φυσικά οχυρωμένη θέση στα δυτικά της πεδιάδας του ποταμού Βασιλικού, 38 περίπου χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Λάρνακας και 45 χιλιόμετρα νότια της Λευκωσίας. Ο οικισμός αυτός αποτελεί, μαζί με τη Χοιροκοιτία, ένα παράδειγμα πρώιμης μόνιμης εγκατάστασης πληθυσμών στο νησί, κατά την ακεραμεική νεολιθική περίοδο (7000-5200 π.Χ.).

